

יועצת הרמטכ"ל לענייני המגדר
ל ש כ ה
טל: 0302-9040
פקס: 03-5699444

תיק: כללי
סימוכין: 010193-3-4574
כ' באייר התשפ"ה
18 במאי 2025

הנדון: נוהל בנושא חיילים וחיילות על הקשת הטרגנסית בצה"ל* - עדכון מס' 4

של: יוה"ס סימוכין: 01615-2105762120-283, מתאריך 22 ביוני 2016, ט"ז סיון תשע"ו
של: יוה"ס סימוכין: 010193-3-2290, מתאריך 5 בספטמבר 2022, ט' באלול תשפ"ב
של: יוה"ס סימוכין: 010193-3-3786, מתאריך 14 באוקטובר 2024, י"ב בתשרי התשפ"ה

1. כללי:

- א. צה"ל מגייס לשורותיו חיילים וחיילות בכפוף לחוק שירות הביטחון ([נוסח משולב], תשמ"ו-1986).
- החוק מסדיר את נושא הגיוס וחובת השירות בצה"ל ומחייב כל מי שנמצא כשיר לשירות.
- ב. מסמך רוח צה"ל – הינו הקוד האתי של צה"ל ונשען בין היתר על ערכי מוסר אוניברסליים המבוססים על ערך האדם וכבודו. לפי ערך היסוד – כבוד האדם – "צה"ל וחייליו מחויבים לשמור על כבוד האדם. כל אדם הוא בעל ערך שאינו מותנה במוצא, בדת, בלאום, במין, במעמד ובתפקיד" (מתוך מסמך רוח צה"ל).
- ג. טרגסג'נדריות הוא מושג הכולל את כל מי שזהותו המגדרית אינה תואמת את מינו הביולוגי. האוכלוסייה הטרגנסית מעוררת דעות קדומות בפני רבים ולעיתים חשופה להדרה ולפגיעות.
- ד. פיקוד על חיילים וחיילות על הקשת הטרגנסית הינו מאתגר ודורש מהמפקדים קשב מיוחד, שמירה על צנעת הפרט ושמירה על איזון מתמיד בין הפרט לשאר משרתי היחידה.

2. מטרה:

מטרת נוהל זה הינה הסדרת המענה למשרתים ומשרתות על הקשת הטרגנסית בצה"ל תוך מתן כבוד לזהות המגדרית אותה הם מציגים.

3. בבסיס נוהל זה שלושה עקרונות:

- א. מימוש חוק שירות ביטחון הקובע גיוס כלל המלש"בים והמלש"ביות ללא קשר לנטייתם המינית או זהותם המגדרית.
- ב. העלאת מודעות בקרב מפקדים לפיה זהות המגדר של אדם הינה חוויה עמוקה, פנימית ומשמעותית ויש לאפשר לכל חייל/ת לחיות בביטחון ע"פ הגדרתו האישית את מגדרו כנגזר מערך כבוד האדם.
- ג. הבטחת סביבה בטוחה ומכבדת לפרט ולכלל המשרתים במרחבים הפרטיים והציבוריים לאור תפיסת השירות המשותף בצה"ל.

4. הגדרות:

- ישנם מונחים רבים המשמשים לתיאור זהויות שונות של אנשים (נשים וגברים) על הקשת הטרגנסית:
- א. "הקשת הטרגנסית" – מונח "מטריה" שמתייחס לכל מי שיש פער בין המגדר אליו שויך בלידה (על פי המין המצוין בתעודת הלידה) למגדר אליו הוא משתייך.

* נוהל זה מנוסח בלשון זכר אך פונה לכלל המשרתים

- ב. **זהות מגדרית** – הזהות האישית של הפרט עם אחת מקטגוריות המגדר, שיכולה להיות גבר, אישה, שילוב של שניהם או אף אחד מהם. זהות זו הינה נפרדת מהרישום בתעודת הלידה ותעודת הזהות וכן לעיתים נפרדת מנראות חיצונית ו/או תהליכים רפואיים להתאמה מגדרית.
- ג. **גבר טרנסג'נדר / FTM- Female to Male (מנקבה לזכר)** – אדם שנולד במין (ביולוגי) נקבה ומזדהה עם מגדר גברי, אפשר שהוא עובר או עבר תהליך התאמה מגדרית.
- ד. **אישה טרנסג'נדרית / MTF- Male to Female (מזכר לנקבה)** – אדם שנולד במין (ביולוגי) זכר ומזדהה עם מגדר נשי, אפשר שהיא עוברת או עברה תהליך התאמה מגדרית.
- ה. **דיספוריה מגדרית** – מצוקה הנובעת מחוסר הלימה בין הזהות המגדרית שאיתה אדם מזדהה לבין המין אליו שויך בלידתו, או זו שהסביבה משייכת לו.
- ו. **טרנספוביה** – פחד, סלידה ורתיעה מאנשים על הקשת הטרנסית, כמו גם ביטויי אפליה, שנאה, זלזול ותוקפנות כלפיהם.

5. עקרונות פעולה – כללי:

- א. הסמכות בצה"ל בנוגע לאופן הטיפול באוכלוסייה זו נתונה ליוה"ל"ם.
- ב. יובהר, כי צה"ל אינו הרשות המוסמכת לקבוע את מינם ואת מגדרם של משרת או משרתת. הסמכות לכך מוקנית לרשויות אחרות – ובעיקר למשרד הפנים בהתאם להוראות חוק מרשם האוכלוסין ובהתאם להחלטות הוועדות הפועלות במשרד הבריאות מכוח חוזרי מנהל הרפואה. לפיכך, נקודת המוצא לבחינת עניינו של משרת היא נתוניו כפי שהם מפורטים ברישומי משרד הפנים.
- ג. כל מלש"ב או חייל על הקשת הטרנסית רשאי לפנות למטה יוה"ל"ם, על מנת לבחון האם יש צורך לקבוע בעניינו הוראות מיוחדות לעניין תנאי השירות, אופיו או משכו. יציין כי פנייה כאמור יכולה להיעשות גם טרם הגיוס וגם במהלך השירות ומי שטרם השלימו את תהליכי ההתאמה המגדרית. הכרה במלש"ב או חייל עם דיספוריה מגדרית תעשה בהתאם לתהליך המפורט ב**נספח א'**. שלב זה מהווה את ראשית הצירים על מנת לקבל מענה מותאם ונוהל פרטני מיחידת יוה"ל"ם.
- ד. כל פנייה שתתקבל במטה יוה"ל"ם תיבחן פרטנית על-ידי מי שהוסמך לכך על ידי יוה"ל"ם, תוך היוועצות בגורמים שונים בהתאם לצורך ובהם מפקדים, גורמי ברה"ן, פרקליטות צבאית-יע"ק, מיטב, חתומכ"א וכן ענף המשטר והמשמעת באכ"א. יצוין כי אין המדובר ברשימה סגורה או מחייבת.
- ה. לכל פונה יותאם מענה פרטני בשיטת "חליפה לפי מידה", בהתאם לצרכיו האישיים, בכפוף לפקודות הצבא ומאפייני התפקיד הצבאי אותו הם ממלאים. כן יילקח בחשבון השלב בו נמצא כל פונה בתהליך ההתאמה המגדרית, ככל שהחל בהליך כזה (**נספח א'**).

6. התאמות אפשריות במהלך השירות הצבאי:

א. לשון הפנייה:

- (1) כל חייל על הקשת הטרגית רשאי לבחור את לשון הפנייה המתאימה לזהותו המגדרית – גבר/אישה (את, אתה).
- (2) הפנייה לחייל תהיה בשם שבחר ובלשון מגדרית התואמת את בקשתו, זאת ללא קשר לרישום הרשמי במערכות או בתעודות שמציג או למראה הפיזי.
- (3) יש לזכור כי לשון הפנייה יכולה להשתנות בהתאם לבקשת החייל ובהתאם לשלב תהליך ההתאמה המגדרית בו הוא מצוי.

ב. משך השירות:

- (1) בצה"ל נהוג ע"פ חוק, משך שירות שונה לגברים ונשים, הנקבע ע"פ מינו של המלש"ב בעת גיוסו לצה"ל כפי שמופיע ברשומות משרד הפנים.
- (2) עם זאת, ניתן לשנות את משך השירות של חיילים על הקשת הטרגית. קרי, הארכת שירות לחיילים טרנסג'נדרים וקיצור שירות לחיילות טרנסג'נדריות ע"פ המלצת יוה"ל"ם ובאישור אכ"א (מדור תנופ"ה). הבקשות יוגשו ביוזמת הפרט ויבחנו פרטנית.

ג. לינה:

- (1) ככלל, חיילים וחיילות על הקשת הטרגית ילונו בחדר נפרד במגורי חיילים או חיילות בבתי חייל ובדירות יל"ח בהתאם לזהותם המגדרית: חייל טרנסג'נדר ילון במגורי בנים, חיילת טרנסג'נדרית תלון במגורי בנות.
- (2) ניתן להלין מספר חיילים על הקשת הטרגית באותו חדר בתנאי שזהותם המגדרית זהה.
- (3) בחירת המגורים (בנים/בנות) תקבע בשיתוף הגורם המקצועי במטה יוה"ל"ם, תוך התייחסות לתשתיות ולשלב בו מצוי הפרט בתהליך ההתאמה המגדרית.

ד. שירותים ומקלחות:

- (1) ככל הניתן, יש להלין חיילים וחיילות על הקשת הטרגית בחדרים הכוללים שירותים ומקלחת צמודים.
- (2) חיילים וחיילות על הקשת הטרגית יקבלו לזמן התארגנות (שירותים ומקלחת) במגוריהם בזמנים נפרדים, לבדם ובמקום עם אפשרות נעילה.
- (3) ביחידות בהן קיימים שירותים במרחבים הציבוריים תעלה בקשה לאישור השירותים כשירותים משותפים, בהתאם לאמור בפקודת השירותים המשותף, תוך הקפדה של סימון ושילוט מתאים, נעילה פנימית בדומה להגדרת שירותים משותפים לבנים ולבנות, ובהתאם להנחיות הכתובות בפקודת השירותים המשותף.

ה. הופעה ולבוש:

ניתן לקבוע הוראות לעניין סוג המדים שיונפקו לחייל, ולעניין כללים אחרים שנובעים מכללי ההופעה והלבוש, כגון חובת גילוח, תספורת, ענידת תכשיטים וכו'. ככתוב בפקודות הצבא, לא ניתן יהיה לשלב בין הופעה ולבוש נשיים לגבריים. פניה לקבלת אישור לתנועה בהופעה ולבוש מותאמים יישלח על ידי יוה"ל"ם לאישור רע"ן המשטר והמשמעת.

- ו. בכל פעילות המתקיימת במתקנים משותפים בהם נהוגות שעות נפרדות (כגון: שעות פעילות נפרדות בחדר הכושר) ההשתתפות תיעשה בהתאם למגדר אליו משתייך המשרת. בפעילות משותפת ישתתפו כיתר המשרתים והמשרתות.

- ז. **פרט** – קיימת אפשרות למשרת ומשרתת להגיש בקשה להלנה מטעמי פרט בבתי החייל ובדירות יל"ח, ככל שנדרש, יש לציין כי גם בדירות אלו יחולו תנאי השירות שנקבעו עבורו.
- ח. **שיבוץ** – ככלל השיבוץ יתבצע בהתאם לצורכי הצבא ויכולות וצורכי הפרט. במקרה הצורך, יוהל"ם תמליץ על שינוי שיבוצו של חייל על הקשת הטרנסית, אם היא סבורה כי הדבר נחוץ בשל זהותו המגדרית ומאפייניו.
- ט. **מענה רפואי** – ככלל במהלך השירות, מענה רפואי יינתן ע"י המרפאה הצבאית, לרבות סוגיות ייחודיות הקשורות להליך ההתאמה המגדרית והפניה אל שירותים מחוץ לצה"ל, בתיאום עם ראש תחום רפואת להט"ב במשר"פ.
- י. **מענה בטיפול נפשי** – ככלל במהלך השירות, מענה בטיפול נפשי יינתן ע"י המרפאה הצבאית, לרבות סוגיות ייחודיות הקשורות להליך ההתאמה המגדרית והפניה אל שירותים מחוץ לצה"ל, בתיאום עם רמ"ד פסיכיאטריה במחלקת ברה"ן.
- יא. **כושר קרבי** – ככלל סרגל המאמצים ומבחני הכושר והכושר הקרבי הינם בהתאם לסרגל הנשים ובהתאם להמלצת רת"ח רפואת להט"ב במשר"פ.
- יב. **שמירה על פרטיות וסודיות:**
 - 1) אין לחשוף מידע בדבר זהותו המגדרית של החייל ובדבר תהליך ההתאמה המגדרית שעובר.
 - 2) שיתוף בנוגע לתהליך בו מצוי החייל יעשה בכפוף לרצונו ובהתאם להחלטתו בנוגע לגורם שישתף במצבו.
- יג. **אחריות מפקדים:**
 - 1) פיקוד על אוכלוסיות הנמצאות על הקשת הטרנסית ייעשה בקשב וברגישות הנדרשת תוך הימנעות משאלות פולשניות, שמירה על פרטיותם ושמירה על שיח ענייני.
 - 2) קבלת החלטות תוך הפעלת שיקול דעת, גילוי רגישות ואיזון בין צרכי הפרט לצרכי היחידה ולהיפך.
 - 3) טיפוח תרבות יחידתית המאפשרת סובלנות לנטייה מינית וזהות מגדרית תוך ייזום פעולות לצמצום הלהט"בופוביה והטרנספוביה.
 - 4) טיפול משמעותי בתלונות על להט"בופוביה וטרנספוביה בליווי ייעוץ גורמים משפטיים וגורמי יוהל"ם.

7. דרכי תקשורת:

מדור קידום שיוויון מגדרי:

❖ נייד : 052-9320526

❖ משרד : 03-5699025

ד"ר שיר סורק אזולאי, רס"ן

רמ"ד קידום שיוויון מגדרי

בשם

רוזיטל אביב, תא"ל

יועצת הרמטכ"ל לענייני המגדר

נספח א' – תהליך ההכרה בדיספוריה מגדרית

****לפנייה יש לצרף מכתב מגורם מקצועי אזורי (רופא, עו"ס, פסיכולוג, פסיכיאטר וכו') או לחילופין פגישה עם קב"ן/קפ"ס צבאי, בו מתוארת קיומה של דיספוריה מגדרית אצל הפונה.**

פנייה ליוהל"ם

